

ROLD Virtual Forum

วิธีใหม่การลงโทษทางอาญาในกระแสโควิด-19

วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓

โดย ปริญญา เทวานฤมิตรกุล

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปัญหา “ความยุติธรรม” ของประเทศไทยเรื่องใหญ่ที่สุด: คุกสั้น และเต็มไปด้วยคนจน เราจะแก้ปัญหานี้อย่างไร?

ปัญหานักโทษสั้นคุก : คุกของประเทศไทยรองรับคนได้เพียง ๑๕๐,๐๐๐ คน แต่ปัจจุบันมีคนติดคุก ประมาณ ๓๗๐,๐๐๐ คน!

ประมาณ ๓๐ เปอร์เซ็นต์ หรือ ๑๐๐,๐๐๐ คน เป็นผู้ต้องขังในระหว่าง รอการพิพาท

ในจำนวนนี้ประมาณ ๖๕ - ๗๐ เปอร์เซ็นต์ หรือ ๖๕,๐๐๐ - ๗๐,๐๐๐ คน เป็นผู้ต้องขังในระหว่าง รอการพิพาท

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ วรรคสอง “ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลใดกระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

ปัญหา “ความยุติธรรม” ของประเทศไทยเรื่องใหญ่ที่สุด: คุกสั้น และเต็มไปด้วยคนจน เราจะแก้ปัญหานี้อย่างไร?

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๑๑๐ ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยตัวชั่วคราวต้องมีประกันและจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

ในคดีอย่างอื่นจะปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้

การเรียกประกันหรือหลักประกันตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองจะเรียกจนเกินควรแก่กรณีมิได้ ..

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕ วรรคสอง “ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลใดกระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

ปัญหาคนจนติดคุกเกิดจาก การใช้เงินในการประกันตัว ซึ่ง ไม่ได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกัน ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๘ และ พ.ศ. ๒๕๖๒

ข้อ ๔ เมื่อศาลพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวแล้วเห็นว่าเป็นกรณีที่สมควรให้ปล่อยชั่วคราวได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๘ ก็ให้ศาลพิจารณาว่าจะให้ปล่อยชั่วคราว โดยมีประกันหรือไม่มีประกัน

ในการพิจารณาว่าการปล่อยชั่วคราวควรมีประกันหรือไม่ต้องมีประกัน ให้ศาลพิจารณาถึงความร้ายแรงแห่งข้อหา สาเหตุและพฤติการณ์การกระทำความผิด รวมทั้งบุคลิกลักษณะนิสัย สภาพทางร่างกายและจิตใจ การศึกษา การประกอบอาชีพการงาน ประวัติการกระทำความผิดอาญา สภาพ และฐานะของครอบครัว และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมของผู้ต้องหาหรือจำเลย

หากการพิจารณาตามวรรคสองมีเหตุจำเป็นและสมควรที่จะปล่อยชั่วคราวโดยต้องมีประกัน ก็ให้กำหนดวงเงินประกันให้เหมาะสมแก่ข้อหาและสภาพแห่งคดี รวมทั้งแนวโน้มที่ผู้ต้องหาหรือจำเลย จะหลบหนีหากพฤติการณ์แห่งคดีเปลี่ยนแปลงไป

ปัญหาคนจนติดคุกเกิดจาก การใช้เงินในการประกันตัว ซึ่ง ไม่ได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๕.๓ คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน ๑๐ ปี ให้ศาลใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว
ได้ โดยไม่ต้องมีประกัน หากมีเหตุจำเป็นต้องมีประกันให้กำหนดวงเงินไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐
บาท เว้นแต่มีเหตุสมควรที่จะสั่งเป็นอย่างอื่น ก็ให้ระบุเหตุนั้นไว้โดยชัดแจ้ง

๕.๔ คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน ๑๐ ปีขึ้นไป การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ต้องมี
ประกันและจะมีหลักประกันหรือไม่ก็ได้ แต่วงเงินประกันต้องไม่สูงเกินควรแก่กรณี

ในกรณีที่พฤติการณ์แห่งคดีมิได้มีลักษณะเป็นพิเศษอย่างอื่น การกำหนดวงเงินประกัน ตาม
วรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

- (๑) คดีที่มีโทษจำคุกแต่ไม่มีโทษสถานอื่นที่หนักกว่าโทษจำคุกรวมอยู่ด้วย ให้กำหนด
วงเงินประกันโดยถือเกณฑ์ไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท ต้องระวางโทษจำคุก ๑ ปี ทั้งในส่วน
ที่เป็นอัตราโทษขั้นสูงและขั้นต่ำ
- (๒) คดีที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต ให้กำหนดวงเงินประกันไม่เกิน ๖๐๐,๐๐๐ บาท
- (๓) คดีที่มีโทษประหารชีวิต ให้กำหนดวงเงินประกันไม่เกิน ๘๐๐,๐๐๐ บาท

ปัญหา “ความยุติธรรม” ของประเทศไทยเรื่องใหญ่ที่สุด: คุกสั้น และเต็มไปด้วยคนจน เราจะแก้ปัญหานี้อย่างไร?

ปัญหานักโทษสั้นคุก : คุกของประเทศไทยรองรับคนได้เพียง ๑๕๐,๐๐๐ คน แต่ปัจจุบันมีคนติดคุก ประมาณ ๓๗๐,๐๐๐ คน!

ประมาณ ๓๐ เปอร์เซ็นต์ หรือ ๑๐๐,๐๐๐ คน เป็นผู้ต้องขังในระหว่าง รอการพิพาท

ในจำนวนนี้ประมาณ ๖๕ - ๗๐ เปอร์เซ็นต์ หรือ ๖๕,๐๐๐ - ๗๐๐,๐๐๐ คน เป็นผู้ต้องขังในระหว่าง รอการพิพาท

คนที่ในคุกประมาณปีละ ๒๐,๐๐๐๐ คน ต้องติดคุกเพราะไม่มีเงินจ่ายค่าปรับ

ตามประมวลกฎหมายอาญาถ้าไม่มีเงินจ่ายค่าปรับ และ ไม่มีหลักทรัพย์ **ต้องติดคุกแทนการจ่ายค่าปรับ**

มาตรา ๒๕ ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าปรับ หรือ **มิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ**

มาตรา ๓๐ ในการกักขังแทนค่าปรับ **ให้อัตราห้าร้อยบาทต่อหนึ่งวัน** และไม่ว่าในกรณีความผิดกระทางเดียวหรือหลายกระทาง ห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปีเว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่สองแสนบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสองปีก็ได้

มาตรา ๓๐/๑ ในกรณีที่ศาลพิพากษาปรับ ผู้ต้องโทษปรับซึ่งมิใช่นิติบุคคลและไม่มีเงินชำระค่าปรับ อาจยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อ **ขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ** หรือ **ถ้าความปรากฏแก่ศาล** ในขณะที่พิพากษาคดีว่าผู้ต้องโทษปรับรายใดอยู่ในเกณฑ์ที่จะทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ตามมาตรานี้ได้ และถ้าผู้ต้องโทษปรับยินยอม ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับก็ได้

ตามประมวลกฎหมายอาญาถ้าไม่มีเงินจ่ายค่าปรับ และ ไม่มีหลักทรัพย์ **ต้องติดคุกแทนการจ่ายค่าปรับ**

หน้า ๑๓

เล่ม ๑๒๐ ตอนที่ ๑๖ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖

ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม

ว่าด้วยการกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน

และเพื่อการนี้ ศาลอาจสอบถามหรือไต่สวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการพิจารณาครบถ้วน รวมทั้งอาจขอความร่วมมือจากพนักงานอัยการหรือหน่วยงานอื่นในการสืบเสาะหาข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

ฐานะการเงินของผู้ต้องโทษปรับ ให้พิจารณาจากรายได้ ทรัพย์สิน ความเป็นอยู่ ภาระหนี้สิน ต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้นั้นมีเงินพอที่จะชำระค่าปรับได้ในเวลาที่ยื่นคำร้องหรือไม่

ประวัติของผู้ต้องโทษปรับให้พิจารณาถึงประวัติการกระทำความผิด การศึกษา อาชีพ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ครอบครั้ว และสภาพแวดล้อม รวมทั้งข้อมูลส่วนบุคคลประการอื่น

สภาพความผิด ให้พิจารณาถึงความหนักเบาแห่งข้อหา ความรุนแรงของการกระทำความผิด สภาวะทางจิตใจ การกระทำความผิดโดยเจตนาหรือประมาท ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิด สภาพความผิดที่ไม่ควรอนุญาตให้ทำงานแทนค่าปรับ ได้แก่ ความผิดที่ได้กระทำไปด้วยเจตนาร้ายหรือ ทุจริตฉ้อฉล อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุขส่วนรวม หรือความผิดที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะลงโทษ ในทางทรัพย์สินต่อผู้กระทำความผิดเพื่อมิให้ผู้นั้นได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิด (เช่น) ความผิดฐาน ฉ้อโกงประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการสถาบันการเงิน หรือความผิดตามกฎหมายศุลกากร เป็นต้น

คนควรติดคุกเพราะทำผิด ไม่ใช่ติดคุกเพราะจน

โครงการ “ต้องไม่มีใครติดคุกเพราะจน” ของธรรมศาสตร์

ต้องไม่มีใครติดคุกเพราะจน: สู่ภาคปฏิบัติ ช่วย 13 ผู้ต้องโทษ ออกคกบำเพ็ญประโยชน์แทนถูกขังเหตุไม่มีเงินจ่ายค่าปรับ

THE STANDARD | thestandard.co

เผยแพร่ : 30 เมษายน 2562 เวลา 21.01 น.

แก้ไข : 30 เมษายน 2562 เวลา 21.03 น.

การแก้ปัญหาคุณกลั่นจะแก้ไขอย่างไร : กรณีศึกษา ความสำเร็จจากเนเธอร์แลนด์ และ โปรตุเกส

ประเทศเนเธอร์แลนด์ ต้องปิดเรือนจำไปประมาณครึ่งหนึ่งเพราะคุกว่าง และ อัตราอาชญากรรมลดลงอย่างต่อเนื่อง

คดีที่ไม่ใช่อาชญากรรม ให้บริการสังคม แทนการเอามาขังคุก

คุมประพฤติ และใช้ Electronic Monitoring (EM)

ผ่อนความเข้มงวดของกฎหมายยาเสพติด

ประเทศโปรตุเกส ใช้มาตรการ decriminalization of drugs